

glas

slovenske kulturne akcije

L. X. 6 EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 1. 6. 63

DR. KAREL OZVALD IN NJEGOVO MESTO V SLOVENSKI PEDAGOGIKI

Če je res, da ne teče le kri z roda v rod, ampak tudi duh išče poti iz veka v vek (Župančič), tedaj si moramo neprestano prizadevati, da se ne pretrgajo kulturne vezi s preteklostjo, ker bi se tako oslabil sedanost ter z njo postavila v nevarnost tudi prihodnost. To velja že za redno menjavo rodov, posebne skrbi pa terja, kadar je nevarnost preloma izredno velika. S svojo izselitvijo iz domovine in s postopnim vključevanjem v kulturno življenje novih dežel, iz katerih izročil pa še ne moremo polno živeti, se je naša vez s preteklostjo oslabilila do skrajne nevarnosti. Tvegamo, da se posuše korenine osebne kulture vsakogar izmed nas, da bomo mi in naši mlajši morali začeti graditi vse na novo ter s tem žrtvovati morda dva rodova ali več. Ali ni glavni razlog vsestranske nestalnosti vselitvenih dežel prav v tem, da naseljenci niso znali ohraniti svojega kulturnega izročila, ga vključiti v kulturo nove dežele ter na tem temelju organsko zgraditi novo, skupno kulturo? Navidezna bližnjica naravnostnega preskoka v novi kulturni svet se izkaže kot zamudno plezanje, na drugem pobočju, do višine, s katere smo se prelahko miselno spustili. Vsaka resnična in polnovredna kultura ima korenine v preteklosti, v čim daljši in močnejši, tem bolje. In edina preteklost, ki jo imajo naseljenci, je preteklost njihovih dedov v stari domovini. Seveda, še manj ko naseljenci sami, tudi domačini v deželah, kamor prihajajo naseljenci, običajno ne umejo problema in v gojitvi izročil starega kraja le preradi vidijo samo odpor proti vključitvi v novo skupnost.

Slovenski naseljenci, kjer koli že smo, skušamo ohraniti prineseno kulturo, obenem pa jo bogatiti v stiku s kulturami dežel, v katerih smo se naselili. Vemo, da ne moremo dovolj polno in krepko živeti samo s tem, kar smo prinesli s seboj, zlasti ko skoraj ni stikov z novim doma, a vemo tudi, da ne moremo kar seela prevzeti doslej tujih kultur, temveč da naša kultura mora biti kar se dá organična. Zato spremljamo dogajanje v novem času in kraju s kritičnim motrenjem, zakoreninjenim v naši slovenski kulturni vesti, a se tudi vedno znova vračamo k virom naše kulture in jih prešojamo v luči naše sedanje, bolj svetske razgledanosti. Na obojem pa skušamo graditi naprej, vemo, da tako služimo sebi in lastni kulturni rasti, in da je to naše kulturno delo, delo nas, to je slovenske skupnosti v zamejstvu. Vemo pa tudi, da s tem moremo največ doprinesiti h kulturi dežela, v katerih živimo.

* * *

Pedagogija ali vzgojstvo je tudi področje naše slovenske kulture in pedagogika ali vzgojna veda je prizadevanje, da znanstveno osvetlimo in rešimo probleme, ki nam jih to področje stavi. Kljub temu, da je pedagogika še zelo mlada veda, ki se morda še niti ni povsem

(Nadaljevanje na 4. str.)

3. KULTURNI VEČER SKA

bo v soboto, 1. junija 1963 ob 19 uri v dvorani Bullrich
Filozofski odsek

DR. KAREL OZVALD IN NJEGOVO MESTO V SLOVENSKI PEDAGOGIKI

Predava dr. Vinko Brumen
Prosimo za prostovoljne prispevke.

...se radi izgovarjamo in zagovarjamo z — vojno, češ, res je tisto, kar je božjega v človeku, danes v enem manj, v drugem bolj zasuto z vsakojakim gramozom in naplalom, toda vse to, da so le neljube posledice vojnih let.

No, kdo je v istini kriv, če človek naših dni dostikrat res ne zasluži tega imena, to ni danes najbolj pekoče vprašanje. Veliko važnejše, glavno nam mora biti zlasti vprašanje, kako bi se dala izpod ruševin zopet spraviti na dan in čimbolj razpihati tista iskra, ki tvori vosek bitju in žitju človeka — ljubezen do bližnjega. Da bi bila ta iskra umrla, kdo neki bi se upal le rahlo dotakniti take bogokletne misli!

K. Ozvald, Za vsak dan 1, 3.

Izšlo je

Marko Kremžar

SIVI DNEVI

Črtice iz partizanskih zaporov v Ljubljani po vrnitvi domobrancev v domovino.

V tisku

Karel Mauser

LJUDJE POD BIČEM

Prvi del trilogije iz časa komunistične revolucije v Sloveniji.
(Čez 400 strani)

V tisku

MEDDOBJE štev. 3

NAROČNINA ZA PUBLIKACIJE 1962/63

ARGENTINA: broš. 1.000, vez. 1.200 pesov; JUŽNA AMERIKA: broš. 1.100, vez. 1.300 arg. pesov; ITALIJA: broš. 6.500, vez. 7.500 lir; FRANCIJA: broš. 50, vez. 60 NF; NEMČIJA: broš. 40, vez. 50 RM; AVSTRIJA: broš. 260, vez. 320 avstr. šilingov; ANGLIJA: broš. 90, vez. 110 angl. šilingov; AVSTRALIJA: broš. 110, vez. 140 avstralskih šilingov; U.S.A. in KANADA: broš. 13, vez. 16 dol.

Pridržujemo si pravico spremeni ti te cene, če bodo razmere to nujno zahtevale.

Labko se plačuje tudi v obrokih. — Prosimo darila za Glas, ki ga pošiljamo brezplačno. — Spominjajte se pri raznih prilikah SLOVENSKE KULT. AKCIJE!

Ker so nastale težave pri poštnem razpošiljanju Glasa, prosimo naše bralce oproštenja za morebitno zakasnitev. Zadevo bomo uredili, kakor hitro bomo mogli.

kronika

— Za tiskovni sklad GLASA so darovali: N. N., Morón, 300 pesov; g. Anton Podlogar, V. Umberto, 100 pesov; g. Sušteršič Marijan, Hurlingham, 300 pesov; prof. Novak Franc, Río Negro, 50 pesov; g. Nace Pisk, Capital, 100 pesov; N. N., Caseros, 200 pesov; N. N., Cleveland, 5 dol.; dr. Milan Pavlovič, Cleveland, 4 dol.; g. Prezelj Ivan, Cleveland, 34 dol. — Vsem iskrena zahvala!

PRVI KULTURNI VEČER SKA

Predavateljska sezona SKA se je začela dne 4. maja v dvorani Bullrich. Otvoril je večer prof. L. Geržinič, ki je po uvodnih besedah v imenu SKA čestital podpredsedniku dr. Tinetu Debeljaku k njegovi 60-letnici, ki jo je prav te dni doživel. Ta se je za čestitke zahvalil in začel s svojim predavanjem, ki naj bi imelo značaj intimnega domačega jubileja ob 50. knjigi založbe. Pisatelj ni govoril o tej petdeseti knjigi, temveč je ob njej skušal označiti in ovrednotiti knjižno ustvarjalnost SKA s pogledom na vznik in pomen (zgodovinsko in stilno) teh petdesetih knjig, ki pomenijo delo SKA. S pogledom v svetovni okvir emigrantskih literatur v zgodovini, pa v delavnosti slovenske emigracijske literature v celoti, je mnenja, da slovenska emigracijska literatura, vključno z delom SKA, še daleč ni ustvarila snovno tako izrazite emigracijske književnosti, kakor so jo npr. Poljaki pred stoletjem, ni ustvarila mita in legende iz svoje usode (to so storili književniki v domovini iz partizanstva), ter v tem smislu ni izpolnila — bi rekli — „državlanske“ dolžnosti do smisla našega exila. Toda na drugi strani pa je izpolnila svojo „emigracijsko“ dolžnost že s svojo ustvarjalno kvaliteto. Najprej tudi s tem, da je našlo književnost povezala organsko s tistim delom literarne zgodovine, ki je v domovini docela in popolnoma uničena, to je s tradicijo dominsvetovcev (Pregelj, Majcen, Velikonja, Balantič), da je v življenje poklicala mnogo v tujini potihnjene umetnikov (Truhlar), drugim odprla pisateljski dar, katerega niso doma niti poizkušali razviti (Marolt, Kalin, Jurčec), nekaterim omogočila naraven razvoj (Beličič, Simčič, Kociper itd.), mnoge pa prav vzgojila šele v emigraciji (Mausier, Kremžar, Papež, Kos, Bukvič, Kramole, Potokar, Vodeb itd.). Večina teh bi ne ustvarjala brez SKA! Analiziral je stilno knjige SKA in ugotovil številčno ravnotežje med tradicijo in moderno. SKA tako ni izključno vdinjana nobeni struji, je svobodna. Meddobje pa stoji kot sveža povezava med najvidnejšimi sodobnimi slovenskimi umetniki vseh kontinentov, je zrcalo časa, v katerem smo.

Poseben pomen pa imajo izdaje SKA za vzgojo mladega likovno umetnostnega naraščaja (Akademija), dočim SKA ni tako uspešna s književnim naraščajem.

Ves razvoj slovenske emigracijske književnosti je predavatelj razdelil v tri dobe: I. *taborišna* doba: Koroška (Mausier) in Italija, Svet in dom (Krivec), Trst (Novačan) in Rim (Kalin). II. *emigracijska*: vodilna Svobodna Slovenija (Buenos Aires) in Ameriška domovina (Cleveland). S SKA pa je nastopila III. *inmigracijska*, ki skuša ustvarjati že svet novega okolja s spominom na preteklost in s pogledom v svetovljanstvo. IV. doba pa je čutiti v rahli tendenci v neko *koeksistenčno* smer, ki je že vidna najbolj v Trstu, Rimu, Dunaju in Avstraliji, torej na periferijah se-

obrazi in obzorja

ŠE O TRENJU MED KOM. PARTIJO IN UMETNOSTJO

Spor za svobodo umetnosti v državah sovjetskega vpliva je danes gotovo eden najzanimivejših ideoloških sporov v svetu. Nova umetnost idealističnih prvin je gotovo najotipljivejše znamenje reakcije na materializem, znak, da v komunizmu nekaj vre, da se toliko desetletij nasilno tlačena miselnost vzdiguje in hoče priti na dan. Je znamenje, da se komunizem notranje razkrajja in se že poraja nekaj novega. Umetnost je bila vedno prva znanilka spremembe duhovnih atmosfer. Duh veje, koder hoče in nihče ga ne zaustavi. 8. marca letos je Hruščev začel oficijelno „trdo linijo“ proti temu „razkroju“ materialistične stvarnosti, ki je oficijelna umetnostna struja komunizma, predpisana od Centralnega komiteja komunističnih partij vsega sveta, češ, le-ta ustreza marksistični-leninistični miselnosti. Tega dne je Hruščev jasno in odločno napovedal spet povratek k stalinistični „ždanovščini“ z besedami: „Sovjetska književnost in likovna umetnost se razvijata pod direktnim, neposrednim vodstvom komunistične partije in njenega Centralnega komiteja, ki naj zahteva na najodločnejši način, da se podvržeta partijski liniji; in to brez izjeme.“ (La Prensa, 3. 5. 1963.) Tako je s tem govorom odpravljena umetnostna svoboda prav tako, kot je bilo za časa Stalina. Hruščev celo zanika pisateljem „ideološko koeksistenco“ ter jo imenuje „zločin“ (La Prensa, 14. 5. 1963).

Toda če je „Stalin streljal v tilnik, strelja Hruščev v glavo“, je pisal iz Moskve M. Intaglietta, dopisnik Clarina (13. 5.). Zadnjič sem že imenoval, da so celo Ehrenburga, ki je pozdravil „odjugo“ umetnostne diktature, začeli znova pleniti. Napadel ga je Hruščev sam, pa kritik Ermitov, in celo pisatelj Tihega Dona Šolohov. Zagovarjati se je moral režiser Romm zaradi filma Devet dni v letu. Enako mladi režiser Kalik za film Za soncem. V leposlovju so napadli pisatelja Solženicina zaradi opisov Stalinovskih koncentracijskih taborišč (En dan Ivana Denisoviča). Izključili so iz pisateljskega sindikata pesnika Jevtušenka in kiparja Neizvestnega. Še zanimivejši je primer pesnika Alekseja Sergejeviča Jesenina Volpina, nezakonskega sina znanega pesnika Sergeja Jesenina, ki se je kmalu po revoluciji sam ubil zaradi razočaranosti nad revolucijo, ki jo je opeval. Ta njegov sin se je že l. 1924 izjavil za individualnost v umetnosti in izgradil svojo poetično teorijo, ki ni nikdar prišla v javnost, pač pa je njega spravila v Sibirijo. Vrnil se je šele po začetku „destalinizacije“. Pisal je pesmi, ki niso bile objavljene v Rusiji, temveč šele v USA. Zahteval je za objavo en sam pogoj: da morajo biti podpisane z njegovim imenom. Šele 1961 so prvič izšle njegove stvari v Sovjetiji (Pomladni list), govoreč o „irracionalnem objektu svobode“. Ob tej priliki je tudi pisal: „Samo človek, ki je umsko in moralno nerazvit, more živeti v Rusiji tako, da ne bi pokazal svoje ekstremne mrznje. Če bi ne bilo tako, bi ne prišli na misel, zapreti svoje meje. Svoboda, ki smo jo dobili po smrti Stalina, ni namenjena občinstvu nasploš, ampak se jo je polastila komunistična 'cerkev', ki se igra z njo pred narodom kot mačka z mišjo. In to samo zato, ker Stalinovi dediči nimajo poguma, slediti po poti svojega mojstra.“ Toda Hruščev tega pesnika ni postavil pod revolverski strel v tilnik, kot bi

danjega centra, ki je za sedaj SKA v Buenos Airesu. Kako bo ta vozila med emigracijskim in koeksistenčnim duhom, je eden izmed problemov bodočnosti. Važno pa je, da ohranja zavest, da ustvarja pozitivno emigracijsko književnost že s tem, da pušča umetniku svobodo tako v snovi kot v slogu, kar je danes ob novi umetnostni politiki komunističnih partij v Sovjetiji in doma že revolucionarni protest, in da to književnost oprasča čim bolj slednjega diletantizma in jo postavlja na čim višjo stopnjo h gladini svetovnega meddobja. To pa naj bo program nadaljnjega delovanja SKA, četudi ji grozi „kriva sreča“ v obliki krize naraščaja, gospodarskih težav in duhovne malomarnosti emigrantskega občinstva, za čuda — predvsem — inteligenčnega.

Po predavanju je debata (Geržinič, ga. Pe-

tričkova, Brecelj) pokazala, da je za sedaj SKA v Buenos Airesu. Kako bo ta vozila med emigracijskim in koeksistenčnim duhom, je eden izmed problemov bodočnosti. Važno pa je, da ohranja zavest, da ustvarja pozitivno emigracijsko književnost že s tem, da pušča umetniku svobodo tako v snovi kot v slogu, kar je danes ob novi umetnostni politiki komunističnih partij v Sovjetiji in doma že revolucionarni protest, in da to književnost oprasča čim bolj slednjega diletantizma in jo postavlja na čim višjo stopnjo h gladini svetovnega meddobja. To pa naj bo program nadaljnjega delovanja SKA, četudi ji grozi „kriva sreča“ v obliki krize naraščaja, gospodarskih težav in duhovne malomarnosti emigrantskega občinstva, za čuda — predvsem — inteligenčnega.

Umrl je v Ljubljani, zadet od srčne kapje, pisatelj zdravnik Bogomir Magajna, v starosti 59 let. Bil je iz krških Vreman, se šolal v Mariboru, vstopil v Društvo pri Mohorjevi družbi se predvsem uveljavljal z romanom iz življenja Gornje meje. Napisal pa je še mnogo knjig (Graničarji, Bratje in sestri, Hrepenenja, Zaznamovani), tudi mladinskih (Brkonja Čeljusti, Vidu, labodu in belu, itd.). Bil je izrazito romantičen, toda na

ga postavil Stalin, temveč ga je dal označiti kot norca in ga zapreti v blaznico. Segel je po njegovi glavi. Za blaznega je bil prav tako spoznan kipar Mihajlo Nartica, pisatelj Valerij Tarsis, in celo urednik največjega sovjetskega tednika Novy mir, Oveskine. Tako je „ždanovščina“ dobila sicer stari smisel nazaj — umetnost vstopa nazaj v službo kot dekla Partije —, način pa se je spremenil in je postal bolj „human, človeški“. Ne življenja, Hruščev hoče le glavo...

Da ta umetnostni problem postaja eden glavnih notranjih problemov svetovnega komunizma, je znamenje že to, kako različen je odjek v širokem svetu. Kot vemo, se je tej miselnosti uprla italijanska komunistična stranka s Togliattijem, pa francoska. Razburjenje je tako veliko, da se govori, da se bo sklicala prav posebna konferenca vsega komunističnega sveta v Prago, kjer bo razpravljala samo ta problem. La Prensa (6. 5.) najavlja to konferenco za po 28. maju tega leta, kajti tega dne bo centralna komisija Sovjetske zveze predhodno razpravljala ideološka vprašanja in bo tako pripravljena šla na ta kongres.

Jugoslavija se je pridružila Hruščevu po Titu. Ta je že za „trdo linijo“ do abstraktne umetnosti v knjigi in sliki. Že v novoletni poslanici, še bolj pa v začetku februarja je odločno povedal, da ne bo podpiral abstraktne umetnosti in jo toleriral v državni upravi. O reakciji ljubljanskih Naših razgledov na sovjetsko akcijo, sem že omenil. Reakcije na Titovo odločbo ki jo je podal kot generalni tajnik KPJ, ne vemo. Kot poroča Klic Triglava (štev. 286) po jugoslovanskih virih, so se razprave o tem problemu že začele v raznih umetniških združenjih. Tako je Zveza likovnih umetnikov Jugoslavije v dneh 4.-5. marca govorila o „negativnih pojavih“ ki so posledice „nekritičnega prevzemanja tujih vplivov“. Prav tako je razpravljalo o „negativnih pojavih“ CK zveze komunistov Srbije dne 7. marca, kjer je Milojko Drušević priznal, da so „dovoljevali šovinistične izpade na umetniških prireditvah“. „Primerno bi bilo, da naj bi se v knjigah in časopisih imenoma objavljali, kdo je dovolil gotove filme in prireditve.“ Da se bo vedelo, kdo je odgovoren... Na CK Zveze komunistov Makedonije je sicer Hadživasilev dejal, da „v makedonski kulturi ni bilo negativnih vplivov, ker je premlada, pač pa so bili vplivi šovinizma.“ (Nacionalni?) Toda po drugih virih (Naša reč, broj 140) vemo, da je na sestanku makedonskih pisateljev prišlo glede tega vprašanja „kot po navadi do osebnih sporov in preprirov“, kot se je izrazil Koca Solunski. Na kraju zborovanja so prišli do zaključkov, 1.) „da se književna dela tega področja niso pokazala odporna proti idejno tujim vplivom“ in 2.) da „se mi ne moremo pomiriti z miselnostjo, da je umetnost sama sebi namen“.

Kakor pričakujemo rezultatov „vesoljnega komunističnega kongresa“ o umetnosti v Pragi, če bo in kadar bo, prav tako pa smo tudi radovedni, kakšno stališče bo zavzela Slovenska komunistična partija, še bolj pa, kakšno slovenski umetniki, združeni v pisateljskem društvu, ali še celo v internacionalnem PEN klubu, katerega temelj je svoboda umetnosti in svoboda človeka sploh, ustvarjalnega pa še posebej!

Kriza komunizma se je tako letos s političnega in gospodarskega področja prenesla na umetnostnega, kar nas še posebej zanima. In razume se, da bomo pazno sledili vsem tem ideološkim premikom v Sovjetiji, Jugoslaviji in Sloveniji. td.

na kot enodnevnica, plešča vila, Undina in Lilijana, netvarna kot sen in hrepenenje: to je bil Magajna v začetku in morda v koncu, v sredi pa socialni humanist, bohem in partizan... Bil nam je dober mladinski prijatelj, vrstnik naših mladih let v iskanju Lepote in Dobrote. Prijatelj, ki mi je javil njegovo smrt, je pripisal: „Tako je našel mir, ki ga v življenju nikdar ni imel.“ Ne vem, kaj je mislil z zadnjim stavkom, toda jaz ga razumem v tem smislu: vedno je nihal med obema značajema svoje narave, med romantiko in naturalizmom, iskal je Lepoto in Zeno, pa je morda našel le deklico, ribo faroniko, Poezijo, ki se mu je vedno izmikala iz objema in mu mešala pogled, da je lebdel med čutnostjo in domišljijo. Bil je Sancho Panza in don Quijote v eni osebi. Počivaj v miru! td.

— Ljubljanska teološka fakulteta je izdala svoj prvi zbornik znanstvenih razprav po „osvoboditvi“. Smel je iziti za proslavo 500-letnice ljubljanske škofije. Uredil ga je prof. dr. Stanko Cajncar in ima 387 strani (150 izvodov). Obsega naslednje razprave: O zgodovinskih temeljih in razvoju ljubljanske škofije (Miklavčič), Cirilmetodijska ideja (pregled razprav prof. Grivca), O odločilni vlogi volje pri verovanju (Fajdiga), Dogmatična teologija v službi človeka (Strle), Sveto pismo večeraj in danes (Aleksič), Osnove teologije strahu v evangelijih (Grmič), Novozavezna znanost v luči najnovejših bibličnih rokopisnih odkritij († Snoj), Novejše metodice spremembe v obravnavanju moralne teologije (Jeraj), Tomaževo srečanje z Olle-Leprineom in Blondelom v prvih načelih — Intelektualizem in voluntarizem (Janžekovič), Psihoterapevtični pogledi na človeka (Trstenjak), Psihonevroze in dušni pastir (Dr. med. F. Debevec), Pomen in smisel pravca 6 (Močnik). — Poleg teh glavnih razprav so prispevali posamezne zapiske in glose še Pogačnik (sedanji pomožni škof), Tominec, Jeraj, Fajdiga, Miklavčič. Na koncu je še dano navodilo za uporabo sakralne umetnosti ter poročilo o razstavi teološke knjige v letih 1462-1962 kot prispevek Slovencev k bogoslovni znanosti. To je prva znanstvena teološka knjiga v zadnjih 18 letih v domovini.

— Celovška slovenska gledališčna družina „Mladje“ je marca meseca uprizorila na celovškem odru slovensko moderno dramo Antigono, delo ljubljanskega pisatelja Dominika Smoleta. Doživela je velik uspeh. Smoletovo Antigono in njen pomen za najnovejšo slovensko književnost je že večkrat podčrtaval Lev Detela v svojih pregledih povojnega slovenskega slovstva. Ob priliki te zamejske uprizoritve pa je napisal za koroško Kroniko Zapiske k Smoletovi Antigoni in jih zaključil s pomembnimi besedami: „Kazalec naše zgodovinske ure že kaže na usodno prelomnico, v kateri se bomo odločili iz črednosti in postali družbeno osveščeni posamezniki v svetu človečnosti in harmonije.“ Mnenja smo, da bi bilo kazalo tudi od naše strani napisati esej o tej drami, ki ji pripisujejo najnovejši kritiki tako literarno in ideološko revolucionarno pomembnost.

— Slovenski pesnik msgr. Joža Pogačnik, ki je svoj čas napisal pesniško zbirko Sinje ozare in bil dolgoletni urednik družinske revije Mladika, je bil na evetno nedeljo posvečen za ljubljanskega pomožnega škofa. Čestitamo.

— V tržaški Mladiki letos (63) je priobčil pisatelj in kritik Lev Detela veselo in žalostno burko GRAŠČINA. — Boro Kostanek (Celovec) je za oder „Mladje“ napisal in uprizoril igrro Mrtvo oznanilo. — V Ameriki pisatelj Ferko Bukvič piše že drugo dramo. — Dramatik Vombergar je drammatiziral Levstikovega Martina Krpana; tudi drugi mladi pisatelji se poizkušajo v dramatiki. Videti je, da bodo zamejski odri lahko segali po zamejskih dramatskih novostih.

— Razstava koroškega rojaka Valentina Omana v Celovcu je bila deležna velikega uspeha. Ob otvoritvi mu je govoril arhitekt Nitsch. Nekatere slike je odkupila koroška deželna vlada, zvezno ministrstvo za šolo, kulturno referentstvo mesta Beljak, občina Št. Vid ob Glini, dr. hon. causa Manfred Mautner-Markhoff itd. To je bil prvi njegov nastop in je takoj osvojil občinstvo. Doma je iz slovenske vasi šteben pri Maloščah.

— Skladatelj Stanko Premrl, častni kanonik ljubljanski in profesor Glasbene akademije v pokouju, praznuje letos biserno mašo.

— Nečak Stanka Premrla, profesor ing. dr. Roman Gregorij pa je učenjak svetovnega slovesa. Letos je izšla njegova knjiga Vom Waermeaustauscher (Prevodniki toplote) v Frankfurtu ob Mainu in ima čez 500 strani ter 223 slik. Izdala sta mu knjigo prof. Moehler iz Züricha in dr. ing. Fuchs iz Constanze. Dozda je deloval na univerzi Belo Horizonte v Braziliji, dobil pa je že povabilo na univerzo v Charlottenburgu v

zapadnem Berlinu. Prve tri semestre študij je napravil na ljubljanski univerzi, nato pa je v Zürichu promoviral l. 1929 za strojnega inženirja. Bil je v Milanu šef oddelka za gradnjo elektrarn.

— Poljski arheologi so pod vodstvom prof. dr. K. Michalowskiega odkrili v afriškem Sudanu najdbo svetovno zgodovinskega pomena. Odkrili so namreč 47 barvnih fresk iz različnih časov: najstarejše iz VI. stol. po Kr., poznejše iz VII. in IX., najmlajše pa iz X. in XI. stol. Našli so pa tudi več desetk raznih napisov iz pergamentov z nubijskimi kodeksi iz začetka VI. in VII. stol. ter seznam škofov Faras. Bizantinski umetnostni zgodovinar in arheolog profesor Grabar je izjavil, da bo spričo teh odkritij treba čisto nanovo napisati zgodovino umetnosti.

— Slovenska država l. 3. 63 prinaša kot gradivo za zgodovino okupacijskih let zanimiv načrt Uredbe o ureditvi slovenske narodne vojske z dne 21. 1. 1945. S tem prihaja gradivo iz arhiva Narodnega odbora v evidenco.

— Ruska knjiga pisatelja Aleksandra Solženicina pod naslovom En dan v življenju Ivana Denisoviča je izšla novembra l. 1962 v Rusiji v 95.000 izvodih in je bila razprodana v enem dnevu. Tri mesece nato je izšla v angleškem prevodu v New Yorku (F. A. Praeger). Je produkt destalinizacije, kajti pisec opisuje en dan v stalinskem sibirskem prisilnem taborišču. Knjiga doživlja velik uspeh pa tudi kamen spotike v Sovjetiji.

— SKP društvo Baraga v Torontu je letos v aprilu priredilo II. razstavo slovenskih zamejskih knjig. Razstavljene so bile tudi vse izdaje SKA. Želeli bi, da bi razstava tako uspela kot lanska in čestitamo prirediteljem k taki že kulturni tradiciji kanad. Slovencev, vredni, da bi jo posnemali tudi druge slovenske skupnosti.

— Pri italijanskem filmu „Meciste contro i cacciatori di teste“, ki ima biblijsko osnovo, sodelujejo tudi trije Slovenci iz Ljubljane. Igralci Aleksej Pregar, ki je bil svoj čas igralec radijskega gledališča v Trstu, pa Demeter Bitenc in Stane Raztresen. Film, ki ga režira Guido Malatesta, so snemali v ljubljanski okolici in v Rimu.

— Tržaški slikar Lajze Spacal je lani razstavljal v Sao Pablo v Braziliji, pa tudi v Ljubljani, Zagrebu, ter večkrat v Italiji. Leta 1948 je dobil nagrado za grafiko na beneški Biennali.

— Tržaška družinska revija Mladika, ki jo ureja prof. Peterlin, je v lanskem letniku prinesla več „obiskov“ pri slovenskih pisateljih. Tako je prof. Peterlin opisal obisk pri F. S. Finžgarju, katerega se je spomnil tudi dr. Jevnikar (z besedami o njem in z odlomki iz pisem). Razgovor s prof. Rebulo, prof. Beličičem in pesnikom Janežičem je objavil F. Jeza. Dr. Janežič pa je prispeval članek pod naslovom „Pisatelja Meška sem obiskal“.

— Nekdanji ljubljanski bogoslovec Janez Rupnik iz Hotedrščice je napravil doktorat iz bogoslovja na salzburški univerzi z razpravo „Geschichte der Übersetzungen der Hl. Schrift in die slowenische Sprache“ in sicer z oznako „summa cum laude“. Promocija je bila združena s študijskim dnevom sv. Tomaža na salzburški univerzi v prisotnosti nadškofa. Povzetek razprave je izšel v letošnjem celovškem Mohorjevem koledarju. Dr. Rupnik je kaplan v Schwarzachu.

— „Anton Ažbe in njegova doba“ je naslov zborniku, ki ga je uredil dr. K. Dobida in v katerem slovenski umetnostni zgodovinarji (prof. Stele, dr. Katarina Ambrožič, Dobida) ter tuji umetniki objavljajo kritične študije in spomine na slavnega slovenskega slikarja v Münchenu, katerega učenci niso bili samo slovenski impresionistični klasiki (Jakopič, Grohar, Sternen, Jama) in srbski, temveč tudi taki svetovni umetniki kot Kandlinski in drugi.

(Nadaljevanje s l. strani)

znala, smo Slovenci tudi na tem polju že krepko zaorali. In dr. Karel Ozvald (1873-1946), ki bi letos dopolnil 90 let, je bil osrednji in doslej največji in najvažnejši kulturni delavec v naši pedagogiki. Četudi ni bil velik ustvarjalni duh in graditelj grandioznih sistemov, pa je bil zelo tenkočuten prisluškovalec pedagoškemu dogajanju v svetu, obenem pa skrben razbiralec zrnja in plev na domačem polju. Dovolj posrečeno je njegovo vlogo označil dr. Stanko Gogala, ko je še za Ozvaldovega življenja napisal: „Ozvald opravlja pri nas dvojno zelovažno kulturno delo: po eni plati stalno seznanja z izsledki velikih svetovnih pedagogov, po drugi pa nosi v naše praktično pedagoško delo načelnost, normativnost, enotnost in vidik upravičenosti ter neuravnovešenosti.“ (SBL II, 240.) V večji oddaljenosti od tedanje vsakdanje realnosti, od bojev za delovno šolo, strnjen pouk, globalno metodo in ne vem kaj še na eni strani, pa od prizadevanja za poglobitev naše izobrazbe in za okrepitev vzgojne funkcije vseh plasti in odsekov našega kulturnega življenja na drugi, to danes mnogo bolj čutimo in spoznavamo, in ob tem Ozvaldov lik pred nami raste. Sedaj šele prav umevamo širino in globino njegovih prijemov in posegov v primeri s sicer mnoge glasnejšim in radikalnejšim oznanjanjem le preveč zunanjih ali zgolj tehničnih ali le v tistem trenutku zanimivih novosti.

Po Aškercu se torej smemo vprašati: Ali je Ozvald pesnitve vreden junak? Na kulturnem večeru SKA, ki naj bo obenem poklon predavatelja spominu svojega učitelja ob devetdesetletnici njegovega rojstva v predavateljevem rojstnem kraju, si bomo postavili aškerčevsko vprašanje in iskali odgovora nanj.

V. Brumen